

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดสงขลา เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) โดยผู้ศึกษาดำเนินการตามขั้นตอน ตามรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรในการวิจัย คือ สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดสงขลา 10 อำเภอ รวมทั้งสิ้น 662 คน (สำนักงานเกษตรจังหวัดสงขลา 2555: 29)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามวัตถุประสงค์ คือ ศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดสงขลาที่ได้รับการจัดชั้นอยู่ในระดับดีมาก อำเภอสิงหนคร จำนวนสมาชิก 42 คน และระดับดี อำเภอสทิงพระ จำนวนสมาชิก 28 คน และอำเภอรัตภูมิ จำนวนสมาชิก 80 คน รวมทั้งสิ้น 150 คน

ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ลำดับที่	อำเภอ	ประชากร (ราย)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ราย)
1	สิงหนคร	42	42
2	สทิงพระ	28	28
3	รัตภูมิ	80	80
4	เทพา	73	
5	กระเสสินธุ์	117	
7	ควนเนียง	6	
8	จะนะ	91	
9	นาทวี	98	
10	ระโนด	127	
รวม	10 อำเภอ	662	150

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดสงขลา (2555)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสัมภาษณ์ (interview schedule) ซึ่งประกอบด้วยคำถามแบบปลายปิด (closed-end question) มีลักษณะคำถามแบบกำหนดค่าไว้ให้ตอบ และคำถามแบบปลายเปิด (open-ended question) ที่ให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็น ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

2.2 การสร้างและการทดสอบเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์ เพื่อสัมภาษณ์สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดสงขลา โดยมีขั้นตอนดังนี้

2.2.1 ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ ได้แก่ (1) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม (2) ศูนย์ข้าวชุมชน (3) สภาพทั่วไปของจังหวัดสงขลา (4) ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2.2 สร้างแบบสัมภาษณ์ นำผลการศึกษาค้นคว้าตามข้อ 2.2.1 มากำหนดโครงสร้างแบบสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน สถานภาพทางสังคม การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น การเข้าร่วมประชุม ฝึกอบรม สัมมนา และดูงานเกี่ยวกับศูนย์ข้าวชุมชน แหล่งและระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตร แรงจูงใจในการเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน อาชีพในครัวเรือน จำนวนแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือนและแรงงานจ้าง การถือครองที่ดิน พื้นที่ทำการเกษตร รายได้จากการประกอบอาชีพ และแหล่งเงินทุนทางการเกษตร ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ และเติมคำ

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน มีส่วนประกอบ 4 ประเด็น ดังนี้

1) การวางแผนพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน ประกอบด้วยประเด็นย่อย การวางแผนในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน การวางแผนด้านการเงินการลงทุนของศูนย์ข้าวชุมชน การวางแผนพัฒนาทักษะ ความรู้ แก่สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน การตั้งกฎกติกาในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข้าวชุมชน การกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์ข้าวชุมชน

การวางแผนและจัดทำแผนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว การคัดเลือกผู้รับผิดชอบในกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์ข้าวชุมชน การวางแผนด้านการตลาด การวางแผนพัฒนาคุณภาพผลผลิตและบริการ และการวางแผนโฆษณาประชาสัมพันธ์

2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข้าวชุมชน ประกอบด้วย ประเด็นย่อย การเข้าร่วมประชุม การจัดทำแผน การรวบรวมผลผลิต การคัดเลือกคณะกรรมการ การเบิกจ่ายเงินที่ได้รับการสนับสนุน การอบรมสมาชิกกลุ่ม การทัศนศึกษา/ดูงาน การฝึกปฏิบัติการ การเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารกับศูนย์ข้าวชุมชนอื่น และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

3) การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ของศูนย์ข้าวชุมชน ประกอบด้วย ประเด็นย่อย การได้รับสวัสดิการ การได้รับผลกำไร/เงินปันผล การมีรายได้เพิ่มขึ้น การได้รับความรู้ทักษะในการพัฒนาอาชีพ ความเป็นอยู่ การได้รับการยอมรับจากชุมชน และการมีเพื่อนเพิ่มขึ้น

4) การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่ม ประกอบด้วยประเด็นย่อย การรวบรวมผลผลิต คุณภาพผลผลิตและการบริการ การดำเนินงานด้านการตลาด การดำเนินงานด้านการเงิน/งบประมาณ การบริหารหรือการทำงานของคณะกรรมการ ศูนย์ข้าวชุมชน การดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนในภาพรวม

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน เป็นการตั้งคำถามเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานในการวางแผนพัฒนาการดำเนินกิจกรรม การร่วมรับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล

ลักษณะคำถามของระดับแรงจูงใจ ระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ ระดับการมีส่วนร่วม ระดับความรุนแรงของปัญหา และระดับความเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะ เป็นแบบให้เลือกตอบ ตามมาตรวัดประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ได้แก่

กำหนดคะแนน = 5 คะแนน หมายถึง มากที่สุด

กำหนดคะแนน = 4 คะแนน หมายถึง มาก

กำหนดคะแนน = 3 คะแนน หมายถึง ปานกลาง

กำหนดคะแนน = 2 คะแนน หมายถึง น้อย

กำหนดคะแนน = 1 คะแนน หมายถึง น้อยที่สุด

2.2.3 การตรวจสอบความถูกต้องของแบบสัมภาษณ์ (content validity)

เพื่อให้การวิจัยมีความถูกต้องสมบูรณ์ ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและให้คำแนะนำแก้ไข

2.2.4 การทดสอบความเชื่อถือได้ (reliability) ของแบบสัมภาษณ์ โดยการนำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแล้วไปทดสอบเก็บข้อมูลกับสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนฯ ในจังหวัดสงขลา ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 ราย นำผลการสัมภาษณ์ไปทดสอบหาความเชื่อถือได้ ตามวิธี Cronbach alpha พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ของระดับแรงจูงใจเท่ากับ 0.846 ระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรจากแหล่งต่าง ๆ เท่ากับ 0.885 ระดับการมีส่วนร่วมเท่ากับ 0.938 ระดับความรุนแรงของปัญหาเท่ากับ 0.857 และระดับความเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะเท่ากับ 0.857 ซึ่งหมายถึงแบบสัมภาษณ์มีความเชื่อถือได้ ผู้วิจัยแก้ไขปรับปรุงแบบสัมภาษณ์เล็กน้อย แล้วนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลกำหนดการเก็บจาก 2 แหล่งด้วยกัน คือข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) และข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าเอกสาร ซึ่งการเก็บข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

3.1 ขั้นเตรียมการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยเตรียมการก่อนออกภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

3.1.1 วัน เวลา และสถานที่สัมภาษณ์ รวมทั้งมีการนัดหมายล่วงหน้ากับผู้ให้สัมภาษณ์

3.1.2 การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้เพื่อการสัมภาษณ์และการเดินทาง เช่น ดินสอ ปากกา กระดาษช่วยบันทึก แบบสัมภาษณ์ และยานพาหนะ

3.1.3 ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอความอนุเคราะห์และอำนวยความสะดวกในการนัดหมายบุคคลเป้าหมายกลุ่มตัวอย่างที่จะให้สัมภาษณ์

3.2 ขั้นการสัมภาษณ์ การดำเนินการสัมภาษณ์ได้กำหนดขั้นตอนการสัมภาษณ์ไว้ดังต่อไปนี้

3.2.1 แนะนำตัวให้ผู้ให้สัมภาษณ์ทราบว่าตนเป็นใคร มาจากไหน มาทำอะไร ก่อนจะลงมือสัมภาษณ์ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและเป็นกันเองกับผู้ให้สัมภาษณ์

3.2.2 ชี้แจงจุดประสงค์ของการวิจัย เป็นอย่างไร เกี่ยวข้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ และชี้แจงความสำคัญของข้อมูลงานวิจัยแก่สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงและครบถ้วน

3.2.3 เริ่มดำเนินการสัมภาษณ์ ตามคำถามที่เตรียมไว้โดยใช้คำถามอย่างง่าย พยายามให้ผู้สัมภาษณ์ตอบในประเด็นที่ต้องการถามทุกข้อตามลำดับ

3.3 บันทึกผลการสัมภาษณ์ ขณะที่ให้สัมภาษณ์จะบันทึกผลการสัมภาษณ์ไปพร้อมกัน ซึ่งการบันทึกมีหลักปฏิบัติ ดังนี้

3.3.1 บันทึกผลทันทีระหว่างการสัมภาษณ์ ทั้งคำถามปลายเปิดและปลายปิด

3.3.2 บันทึกผลตามความเป็นจริงโดยไม่มีอคติ ข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ต้องได้รับการบันทึกตามความจริง ไม่มีอคติ

3.4 ขั้นตอนสุดท้ายการสัมภาษณ์ มีแนวทางการปฏิบัติดังนี้

3.4.1 การทบทวนความถูกต้องและสมบูรณ์ของข้อมูล ข้อมูลที่รับจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ต้องทบทวนความถูกต้องและความสมบูรณ์

3.4.2 กล่าวขอบคุณ กล่าวขอบคุณผู้ให้สัมภาษณ์และผู้เกี่ยวข้องที่ทำให้ความร่วมมือและสนับสนุนการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมตามลำดับ ดังนี้

1) ขออนุญาตจากเกษตรจังหวัดสงขลา เพื่อขอความร่วมมือไปยังสำนักงานเกษตรอำเภอสิงหนคร อำเภอสทิงพระ และอำเภอรัตภูมิ เพื่อขอความร่วมมือในการนัดหมายสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

2) นัดหมายสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน เพื่อประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์แล้วสัมภาษณ์ โดยนัดหมายอำเภอละ 1 วัน ระหว่างเดือนมิถุนายน – กรกฎาคม 2558

3) เมื่อสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนให้สัมภาษณ์ เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยรวบรวมแบบสัมภาษณ์ทั้งหมดจำนวน 150 ชุด มาดำเนินการวิเคราะห์ต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลที่รวบรวมมาได้จากการสัมภาษณ์แล้ว ดำเนินการลงรหัสข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ดังนี้

4.1 ข้อมูลส่วนบุคคลทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน สถานภาพทางสังคม การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น การเข้าร่วมประชุม ฝึกอบรม สัมมนา และดูงานเกี่ยวกับศูนย์ข้าวชุมชน อาชีพในครัวเรือน จำนวนแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือน แรงงานจ้าง การถือครองที่ดิน พื้นที่ทำการเกษตร รายได้จากการประกอบอาชีพ และ

แหล่งเงินทุนทางการเกษตร โดยใช้สถิติแจกแจงความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

4.2 ข้อมูลระดับแรงจูงใจ ระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งต่างๆ ระดับการมีส่วนร่วม ระดับความรุนแรงของปัญหา และระดับความเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นอกจากนั้นมีการแบ่งช่วงชั้น นำคะแนนเฉลี่ยที่ได้มาจากการแบ่งตามมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ โดยใช้สูตรอันตรภาคชั้น (class interval) ดังนี้

$$\begin{aligned}\text{อันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{พิสัย (range)}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{5-1}{5} \\ &= \frac{4}{5} \\ &= 0.80\end{aligned}$$

ค่าอันตรภาคชั้นที่ได้นำมากำหนดช่วงคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 0.80 โดยมีเกณฑ์แปลผลดังนี้

<u>คะแนนเฉลี่ย</u>	<u>ความหมาย</u>
4.21 – 5.00	มากที่สุด
3.41 – 4.20	มาก
2.61 – 3.40	ปานกลาง
1.81 – 2.60	น้อย
1.00 – 1.80	น้อยที่สุด